

Neodkazujte nic státu, pokud se nechcete obracet v hrobě!

PETR MACH

Nobelova cena patří mezi nejprestižnější ocenění na poli chemie, fyziky, lékařství, literatury a ekonomie. Uděluje se rovněž cena za příspěvek k bratrství mezi národy – Nobelova cena míru. Jak jde dohromady Nobelova cena s principy *laissez faire*, nezasahování státu do života lidí?

V první části článku připomeneme poslední vůli Alfreda Nobela; ve druhé části popíšeme specifikum Nobelovy ceny míru, o které rozhodují politici; ve třetí části se budeme zabývat tzv. Nobelovou cenou za ekonomii, která je na rozdíl od

ostatních cen hrazena z peněz daňových poplatníků; ve čtvrté části zhodnotíme institut poslední vůle a dědictví z hlediska role státu a svobody jednotlivce.

Nobelova poslední vůle

Nobelovy ceny se udělují z výnosů majetku švédského podnikatele, chemika a vynálezce dynamitu, Alfreda Nobela, který po své smrti v roce 1896 zanechal pro nobelovský fond dědictví 30 milionů švédských korun. Výjimkou je „Nobelova“ cena za ekonomii, která je udělována z příspěvku, který do

Nobelova fondu na paměť Alfreda Nobela v roce 1968 vložila Švédská centrální banka.

Nobel zanechal poslední vůli, v níž se praví:

Můj zbylý majetek nechť je investován do bezpečných dluhopisů. Takto vytvořený fond bude vynášet každoročně úrokový výnos, který nechť je ve formě cen rozdělován osobám, které v předšlém roce nejvíce přispěly k prospěchu lidstva. Roční úrokový výnos bude rozdělován na pět stejných částí: 1) osobě,

(Pokračování na str. 2)

DAŇOVÉ RÁJE

V této rubrice představujeme státy, které konkurenčním přístupem ke zdanění a vysokou prosperitou dávají příklad ostatním zemím. Konkurenci jednotlivých jurisdikcí považujeme za garanci svobody a prosperity.

MACAO

Forma státu: Čínské území se zvláštním statutem. Někdejší Portugalská kolonie přešla na základě dohody mezi Portugalskem a Čínou pod čínskou správu v roce 1999.

Na základě hesla „jedna vlast, dva systémy“ se Čína zavázala ponechat na Macau minimálně po 50 let kapitalismus a svobodu rozhodování o všech vnitřních záležitostech, podobně jako v případě Hongkongu. O zákonech na Macau rozhoduje 29členná na čtyři roky volená Legislativní rada, z níž 12 poslanců volí občané ve všeobecných volbách, 10 volí právnické osoby a 7 členů jmenuje premiér. Na změnu stávajícího volebního systému je potřeba souhlasu 2/3 členů Legislativní rady.

Populace: 500 tisíc

Rozloha: 28,2 km²

HDP na osobu: 28 000 USD

Reálný růst HDP: 16,6% (2006)

Nezaměstnanost: 3,8 % (2006)

Inflace: 4,0 % (Měna: pataca. V oběhu jsou volně další měny, zejména hongkongské dolary. Podle ústavy musí být při emisii peněz dodržováno stoprocentní krytí.)

Podíl vládních výdajů: 15% HDP

Daně: Na základě ústavy Macaa nesmí Čína vybírat pro sebe na Macau žádné daně. Ústava také zakazuje vládě Macaa hos-

podatit s deficitem, zapovídá dovozní cla a daně musí být nízké. Hlavním průmyslovým odvětvím ostrova je hazardní průmysl, zejména kasina. Daň z kasin přispívá do státního rozpočtu ročně 20 mld pataca (65 mld Kč) (formou 32% daně z tržeb), což zajišťuje 85 % rozpočtu. DPH neexistuje a daň z příjmu se neplatí do 8000 pataca měsíčně (24 tisíc Kč). Maximální sazba na příjem nad 31 250 pataca měsíčně (95 tisíc Kč) je 12%. Nicméně díky kvetoucímu hernímu prů-

myslu se vláda topí v penězích a daň z příjmu dočasně nevybírá a přesto kumuluje rozpočtové přebytky ve výši 30 mld pataca (90 mld Kč). Firmy platí jen daň ve výši 900 Kč ročně bez ohledu na velikost a turisté platí daň ve výši 5 % na ubytování a pohostinství. Místní platí spotřební daně na alkohol, cigarety a auta. Např. daň z piva je 1 pataca (3 Kč) na litr, 1 pataca (3 Kč) na krabičku cigaret nebo 1 pataca (3 Kč) na litr benzínu.

Obrana: Macau nemá vlastní armádu, obrana je zodpovědností Číny.

Zdroje: http://www.macao99.org.mo/e_doc_fw.html

www.gov.mo/egi/Portal/s/dsec/dsec_stat_en.html

www.amcm.gov.mo/Annual_Reports/2006/English/II.2.2.pdf

www.hmv.com.mo/english/tax/link/7-2.htm

www.hmv.com.mo/english/tax/link/3.htm

Neodkazujte nic státu...

(Pokračování ze str. 1)

kteřá učinila nejdůležitější objev na poli fyziky, 2) osobě, která učinila nejdůležitější objev na poli chemie, 3) osobě, která učinila nejdůležitější objev na poli fyziologie či medicíny, 4) osobě, která napsala nejvýznačnější dílo idealistického směru na poli literárním a 5) osobě, která učinila nejvíc pro bratrství mezi národy, pro rušení či omezení armád a organizování mírových konferencí. Ceny za fyziku a chemii bude udělovat Švédská akademie věd, za fyziologii či medicínu Karolínský institut ve Stockholmu a cenu za mír bude udělovat pětičlenný výbor volený Norským parlamentem.

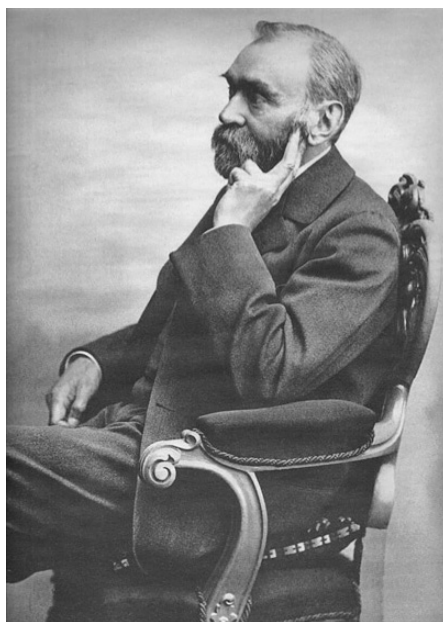
Nobelova cena tedy není cenou soukromou - je cenou státní, pouze rozdělovanou ze soukromého dědictví. Kdyby Nobel založil ještě za svého života nadaci jako soukromoprávní subjekt, sám by rozhodl o tom, kdo bude v orgánech Nadace. Nobel však místo toho pouze notářům, kteří po jeho smrti našli jeho závěš, posmrtně vzkázal, že z jeho majetku má být zřízen fond. Jeho majetek se tak stal jakousi odúmrť (majetkem který pro neexistenci dědiců připadá státu). Zvláštností této odúmrť pouze bylo, že zůstavitel stanovil, jak má být s těmito penězi naloženo. Stát tuto vůli respektoval, a byly to orgány státu, kdo fond vytvořil.

Politická cena míru

Zatímco prestižní vědecké ceny uděluje Švédská královská akademie věd, cenu za mír uděluje pět osob volených norským parlamentem.

Letos se o mírovou cenu ve výši 10 milionů švédských korun (30 mil Kč) napůl podělí americký politik Al Gore a Mezivládní panel OSN pro zkoumání změn klimatu za „jejich úsilí při šíření znalostí o člověkem způsobované změně klimatu a položení základů opatření potřebných ke zvrácení této změny“.

Vědecké nobelovské ceny uděluje Švédská královská akademie věd, která je sice státem financovaná instituce, nicméně nestrannost při udělování cen není předmětem sporů. Absolutní politická moc státu však panuje při udělování Nobelovy ceny míru. Není jasné, proč Nobel světil tuto pravomoc norskému parlamentu. Jisté však je, že se norský parlament po Nobelově smrti výrazně

Alfred Nobel (Wikipedia Commons)

proměnil. Dva roky po Nobelově smrti bylo v Norsku zavedeno všeobecné hlasovací právo pro všechny muže bez ohledu na majetek, sedm let na to se Norsko osamostatnilo od Švédska. Dnes v norském parlamentu, jako skoro všude na světě, převažují socialisté různých stran.

Když v roce 1994 udělil parlamentní nobelovský výbor Nobelovu cenu míru palestinskému vůdci Jásiru Arafatovi, křesťanský demokrat Kaare Kristiansen, který Arafata označoval za „nejproslulejšího teroristu světa“, na protest na členství ve výboru rezignoval.

Peníze daňových poplatníků pro ekonomy

Na rozdíl od Nobelových cen, které jsou udělovány na základě Nobelovy poslední vůle a z peněz Alfréda Nobela, „Nobelova“ cena za ekonomii nemá s Nobelovým dědictvím nic společného. Je vyplácena z výnosů vkladu, který do Nobelova fondu vložila v roce 1968 Švédská centrální banka.

Banka má od roku 1904 monopol na tisk peněz ve Švédsku a tak i tyto peníze si banka natiskla - na úkor kupní síly koruny, na úkor obyvatel Švédska. Na Švédsko tedy tato „dobročinnost“ švédské centrální banky dopadla v podobě „inflační daně“ - peníze v kapsách lidí začaly ztrácet na hodnotě rychleji, než kdyby „Nobelova“ cena za ekonomii nevznikla.

Paradoxně tedy i takoví zastánci volného trhu a odpůrci inflace, jako Milton Friedman nebo Friedrich August Hayek nedostali za svůj přínos ekonomii peníze pocházející z dědictví úspěšného podnikatele, ale peníze, které natiskla ke škodě všech ostatních držitelů peněz monopolní státní banka.

Stát je horším správcem peněz i po naší smrti

Alfred Nobel byl vědec, vzdělaný chemik. Proto se dnes možná obrací v hrobě, když jeho peníze letos dostal člověk, který nejenže nepřispěl k bratrství mezi národy a světovému míru, který navíc manipuluje vědeckými poznatky ve prospěch svých politických cílů. Norský nobelovský výbor tak patrně rozhodl v rozporu s poslední vůlí Alfreda Nobela, nikdo za to ale asi norské poslance za zneužití Nobelova dědictví žalovat nebude. Jaké si z toho tedy vzít ponaučení?

Není rozumné zemřít a nechat svůj majetek státu nebo nechat stát rozhodovat o rozdělování našeho majetku. Pokud máme za to, že se svými penězi rozhodujeme lépe, než jak by to za nás udělal stát, platí to stejně tak během našeho života jako i po naší smrti.

Je třeba podotknout, že nikoho - ani stát - nelze zavázat, aby respektoval jakoukoliv poslední vůli. Člověk nemá právo požadovat po ostatních, aby se po jeho smrti scházeli, něco posuzovali a nějak hlasovali. Člověk má právo dědicům odkazovat majetek, ale nikoliv rozdávat úkoly. Nobel tedy sepsal poslední vůli dosti ledabyly a neměl zaručeno, že jeho přání bude respektováno.

Co z toho plyne pro zastávce *laissez faire*? Zastávce svobody jednotlivce by tedy měl buď mít potomky, kterým bude chtít svůj majetek zanechat, nebo by měl majetek řádně odkázat jiné osobě či soukromé instituci, na jejímž blahu mu záleží, nebo veškerý majetek spotřebovat během svého života.

(Petr Mach
je zakladatelem časopisu
Laissez Faire.

Více o snaze levicových
politiků zavést „Nobelovu“ cenu
za environmentalismus
viz Petr Mach:

Centrální plánování v zeleném hávu,
LF červen 2005 -
<http://petrmach.cz/docs/LF06-2004.pdf>

REGULAČNÍ POSTŘEHY

Lze rozumně udělit Nobelovu cenu míru?

Následující úvaha o Nobelově ceně míru nezapadá do pravidelné rubriky „regulační postřehy“, protože její udělení regulací ve smyslu zmíněné rubriky opravdu není. A to bez ohledu na to, že není udělována „zcela soukromou, na státu nezávislou nadací“, jak nesprávně tvrdí mnozí nevzdělaní čeští žurnalisté, ale bytostně politickou komisí volenou na základě aktuálního rozložení stranických sil norským parlamentem. To samo o sobě ale jen respektuje poslední vůli Alfreda Nobela, který část svého majetku dobrovolně tomuto politickému rozhodování světil. A její udělování není omezením ničí svobody (viz článek P. Macha v tomto čísle k témuž tématu).

Přesto mě na ní už mnoho let něco mate. Za CO je vlastně udělována? V chemii, fyzice, lékařství a snad i v literatuře je smysl Nobelovy ceny snad čitelný. Má oceňovat příspěvky, díla, objevy a práce mimořádné, zřetelně se odchylující od normálu, tedy od průměru, který logicky produkuje drtivá většina vědců a literátů. Standard si ocenění nezaslouží, excellence a mimořádnost ano. Jistě, i na tom, co je mimořádné, se musí nějak dohodnout většina dané vědecké či literární komunity, čili i toto rozhodnutí je svým způsobem kompromisní, tedy politické. A mnoho členů daných komunit by určitě „svou“ Nobelovu cenu mnohým oceněným nepřiznalo a naopak udělilo mnoha neoceněným. Jde tedy veskrze o lidské, subjektivní rozhodování. Ale u uvedených čtyř cen je snad shoda na tom, že se opravdu při udělení ceny hledá ona mimořádnost.

U Nobelovy ceny míru mi ale definice oné mimořádnosti dlouhodobě uniká. Co je normálním, přirozeným stavem světa? Mám za to, že mír. Válka je naopak výchylkou od normálu, vybočením ze stan-

dardu. Ovšem nechtěným a nežádoucím vybočením, na rozdíl od vědy či literatury. Zatímco ve fyzice má mimořádný příspěvek kladné znaménko, v případě míru má odchylka od něj znaménko záporné. Neměli bychom tedy oceňovat mírotvorce, ale naopak prostřednictvím norimberských a Haagských tribunálů negativně „odměňovat“ = trestat ty, kteří k výchylce světa od mírového průměru přispěli. Ukončení války jako návrat k normálu si snad žádného pozitivního ocenění nezaslouží, stejně jako udržování onoho normálu.

Pokud bychom totiž za hodna ocenění uznali návrat k normálu či jen jeho udržování, dostávali bychom se k absurdním výsledkům. V prvním případě by utilitaristicky vzato cestou k Nobelově ceně míru bylo nejprve vyvolání konfliktu a jeho následné ukončení jednou a touž osobou, protože i na tuto mimořádnost by se nobelovské kritérium mohlo vztahovat. Asi proto vyvolalo v roce 1994 takový poprask udělení ceny Jásiru Arafatovi, tedy osobě, která ukončila, zpětně víme, že navíc neúspěšně, tentýž konflikt, který sama rozpoutala a mnoho let živila. Jeho ocenění se podobalo udělení ceny fair-play mnoho let prokazatelně dopujícímu atletovi jen za to, že v jednom závodě najednou překvapivě doběhl „čistý.“

V případě, že by udělení ceny bylo možné i za udržování míru, pak proč neocenit každý rok všechny hlavy států, premiéry, ministry či další ústavní činitele ve všech zemích, které spolu neválčí? Například v Evropě by to vyžadovalo každoroční porcování ceny mezi tisíce lidí. Absurdní? Jistě, protože udělování ceny za standard je absurdní.

Určitě vás ale napadne námitka. Je přece možné udělit cenu někomu za to, že světu pomohl z nenormální situace války do stavu míru a přitom se na vyvolání války sám nijak nepodílel. Jeho čistý přínos pro svět za jeho posun ze záporných hodnot k nule může být srovnatelný s čistým přínosem fyzikova posunu jeho disciplíny od nuly do hodnot kladných. Problém je ovšem v tom, že takoví lidé se obtížně hledají. V jakémkoli skutečném konfliktu jsou většinou všechny strany umazány krví a konflikt končí ne smírem, ale vítězstvím jednoho a prohrou druhého. Buď mají tedy „nobelovští mírotvorci“ opravdu moc nějaký konflikt ukončit, pak ale byli jeho součástí. Nebo nebyli jeho součástí, ale pak

nemají moc uzavírat mírové dohody. Právě proto, že logika této ceny je tak obtížně naplnitelná, je jakýkoli jejich laureát, který měl něco do činění s opravdovým konfliktem, tak kontroverzní. A jakkoli dnes vypadá neuvěřitelně, že na Nobelovu cenu byli v minulosti nominováni též Hitler, Stalin či Mussolini, není vyloučeno, že za určitých okolností by se bývali mohli touto cenou pyšnit.

Právě proto jsou východiskem z tohoto dilematu jiné cesty. Například udělení ceny osobám, které jsou široce vnímány jako „vykonavatelé dobra“, jakým byla třeba Matka Tereza. Těch je ovšem jednak na každoroční ocenění také málo a navíc je v jejich případě nekontroverznost vykoupena faktem, že jejich činnost nepasuje příliš na Nobelovu definici zásluh o mír – většinou se nejedná o osoby, které prokazatelně „učinily nejvíc pro bratrství mezi národy, pro rušení či omezení armád a organizování mírových konferencí.“ A tak nezbyvá, než občas cenu udělit zcela dle politických sympatií, tak jako to nakonec bylo letos v případě Ala Gorea a IPCC. Tam nobelovská komise zkombinovala vady obou přístupů (krvavý mírotvorce vs. apolitický tvůrce dobra) a jmenovala nejen laureáty bytostně politické a kontroverzní, ale ještě navíc nesplňující Nobelovu definici.

Sečteno a podtrženo: Udělit významné ocenění „za mír“ podle mě dost dobře nejde. Je to téměř neřešitelné zadání, které pan Nobel svým následovníkům zanechal. Stěží lze navrhnout „zrušení“ této ceny, ale z výše uvedeného si činím závěr, že přisuzovat mimořádnost této ceně a jejím laureátům je zbytečné. Místo „Nobelova cena za mír“ si napříště říkáme „Politická cena norské parlamentní komise.“ Ještě vám připadá tak významný ten, kdo jí kdy dostal?

Mojmír Hampl

(mojmir.hampl@cnb.cz)

Mojmír Hampl, autor pravidelného sloupku „Regulační postřehy“, je od září 2007 členem redakční rady Laissez Faire

NEJHLOUPĚJŠÍ VÝROK MĚSÍCE

„Globální oteplování, hurikány a povodně si způsobujeme mi lidé sami tím, že dýcháme oxid uhliku a tím že produkujeme metan.“

RNDr. Ivan Rynda,
sociální ekolog a zelený politik
v rozhovoru na ČT24
Rozhovor ke stažení na
www.youtube.com/watch?v=WxINOfHxTMw

ÚŘAD NA ZRUŠENÍ

V této rubrice představujeme úřady, které žijí z peněz daňových poplatníků a jejichž existence je zbytečná nebo dokonce škodlivá. Jsme přesvědčeni, že odstraňování zbytečných úřadů je jediná cesta k omezení korupce a účinná cesta ke snížení daňového břemene.

Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových

Počet zaměstnanců: 2067

Rozpočet: 2 miliardy Kč

Z toho na platy: 0,8 miliardy Kč

Činnost: Úřad byl zřízen v roce 2002, když stát nevěděl co s úředníky a budovami po „zrušených“ okresních úřadech. Nyní tedy zaměstnává tyto úředníky a spravuje tyto budovy. Po vstupu do EU úřad též spravuje „zrušené“ celnice na hraničních přechodech. Úřad rovněž zastupuje stát a obce, pokud si to přejí, u soudů při menších obchodních sporech a spravuje odúmrť (majetek, který byl zanechán bez dědiců a připadá ze zákona státu). Též spravuje státem zabavené předměty, např. drtí zabavená pirátská cédéčka. Úřad majetek občas pronajímá či prodává, ale převážně v něm dlí.

Hospodaření: Úřad hospodaří se státní dvoumiliardovou dotací. Spravovaný majetek v podobě budov má účetní hodnotu 22 miliard korun. Pronájem tohoto majetku vynáší ročně 135 milionů korun (0,6% účetní hodnoty). Prodeje majetku vynesly loni 471 milionů korun. Odúmrť bývá v ČR zhruba 3 tisíce ročně a vynáší státu majetek v hodnotě zhruba 40 milionů ročně.

Hodnocení: Úřad je zbytečný, do roku 2002 neexistoval a nikomu nechyběl. Majetek po okresních úřadech je stejně tak nepotřebný, jako úředníci před pěti lety „zrušených“ okresních úřadů. O odúmrť tak jako tak rozhoduje soud, mohl by automaticky nařídít veřejnou dražbu a výnosy posílat přímo na účty ministerstva financí, není potřeba úřad, který by odúmrť spravoval.

Verdikt: Úřad lze zrušit bez náhrady. Daňoví poplatníci by ušetřili dvě miliardy ročně. 2067 úředníků by mohlo jít pracovat do soukromého sektoru. Majetek úřadu v účetní hodnotě 22 miliard by měl být rozprodán v dražbě.

Žít jako člověk znamená nezávisle přemýšlet a vytvářet hodnoty.

Přežívat jako parazit znamená papouškovat názory ostatních, žít skrze ně, a hlásat veřejný prospěch.

Myslíte si, že víte, co je sobectví?

Přečtěte si tuto knihu a přemýšlejte.

Stojí to za to.

Více na www.aynrand.cz

Typografické studio

Nabízíme:

Kompletní zpracování knih, časopisů, katalogů, dopisních papírů, vizitek ..., logotypů, grafických návrhů... Zajistíme tisk a knihařské zpracování.

Proč to děláme? Protože nás to baví!

Vladimír Vyskočil – KORŠACH • Ježkova 1 • 130 00 Praha 3
Mob.: 777 13 13 86 • Tel./fax: 222 734 455 • typograf@korsach.cz • www.korsach.cz

Laissez-Faire, měsíčník pro svobodu jednotlivce. Čte se [lese-fér]. Vydává: občanské sdružení Laissez Faire. Adresa: Bozděchova 8, 150 00 Praha 5. Tel.: 603 228 753, mach@cepin.cz. Redakční rada: Petr Mach, Tomáš Jirsa, Jaroslav Bachora, Mojmír Hampl. Internetový archiv: www.petrmach.cz. Číslo účtu: 1011153517/5500. Náměty, články, reakce, zájem o předplatné, zájem o inzerci uvádějte na výše uvedený kontakt. Registrace MK 8183. ISSN 1212-8597